

pripremili smo i/ili preveli za vas

Prostor iz perspektive vrtića

Helena Burić
Pučko otvoreno učilište
'Korak po korak', Zagreb

Na početku smo željeli doznati koliko su ravnateljice bile u prilici surađivati s arhitektima u nastajanju vrtića. Prema očekivanim rezultatima 90,7% anketiranih ravnateljica nije imalo ovu mogućnost. Zanimljiv je podatak da 83% ispitanica navodi da to smatra vrlo važnim. Svoje mišljenje obrazlažu stavovima i prijedlozima:

- *Kod gradnje vrtića obvezno treba uzeti u obzir sugestije onih koji rade s djecom.*
- *Hvala vam na ovoj anketi i interesu za ove važne detalje u vrtiću. Nadležne institucije trebaju više konzultirati struku i praksu te međusobno koordinirati akcije.*
- *Obvezno je da projektanti i svi koji sudjeluju u planiranju i gradnji vrtića, ali i oni koji financiraju gradnju, surađuju s djelatnicima vrtića (sa svim strukturama) kako bi vrtići bili primjereni djeci koja u njima borave.*
- *Važno! Pri gradskoj upravi treba oformiti radnu grupu visokog iskustva iz strukture djelatnika koja će surađivati s uredom za izgradnju te usmjeravati arhitektonske stručnjake da svoje kreacije oblikuju prvenstveno u skladu s potrebama prakse i gospodarskom ekonomičnošću (održavanje, sigurnost, energenti itd).*

Vidljivo je da djelatnici vrtića imaju razvijenu svijest o potrebi zajedničkog promišljanja i suradnje u izgradnji prostora namijenjenih djeci. Veliki broj ispitanika, njih 86,4%, smatra da vrtiće treba proje-

Na području Zagreba u posljednjih pet godina dolazi do povećane izgradnje vrtića. Početkom mjeseca lipnja na uzorku od 23 vrtića Grada Zagreba proveli smo anketu kojom se željelo doznati mišljenje struke o primjerenosti i funkcionalnosti namjenski građenih dječjih vrtića. Bavili smo se pitanjima prostorne funkcionalnosti, opremljenosti objekata, higijensko-sanitarno-zdravstvenom funkcionalnošću, pitanjem sigurnosti i funkcionalnošću gospodarskog prostora vrtića.

ktirati kao prizemne zgrade. Naime, vrtići se posljednjih godina najčešće grade kao katnice iako je poznato da jednoetažni, manji prostor pozitivnije utječe na klimu među djecom, djelatnicima i roditeljima. Manji, ugodniji prostor je povezan i s klimom koja se nastoji podržavati u vrtiću, gdje vrtić postaje mjesto življenja u kojem se odražavaju događaji iz neposredne okoline. Pretpostavljamo da je razlog povećane gradnje vrtića na kat nedostatak parcela i zemljišta, no smatramo da pametnim planiranjem mjesta za gradnju možemo doskočiti ovom problemu u cilju gradnje humanijih vrtića.

Koliko prostor odgovara potrebama

Dio istraživanja odnosio se na prostornu funkcionalnost vrtića. Naime, vrlo je važno da prostori u vrtiću mogu mijenjati svoju namjenu i odgovarati različitim potrebama aktivnosti koje se u vrtiću odvijaju. Vrtić

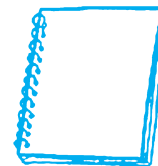
predstavlja 'okruženje koje se neprestano mijenja i čiji dizajn, unutrašnje uređenje, infrastruktura i sučelje mora dopuštati odvijanje različitih aktivnosti na istome mjestu u različito doba dana, i to ne na temelju unaprijed određenog programa nego na temelju odluka koje djeca i odgajatelji donesu u proizvoljno vrijeme' (Zini, 2005.), stoga je vrlo važno da soba dnevnog boravka ima ovu mogućnost. Djelatnici vrtića u velikoj mjeri (76,4%) navode kako imaju mogućnost fleksibilnog mijenjanja prostora sobe dnevnog boravka i to ocjenjuju u najvećoj mjeri vrlo važnom karakteristikom prostora (50,9%).

Pokazalo se i koji je, prema mišljenju djelatnika vrtića, najveći nedostatak sobe dnevnog boravka u kojoj rade.

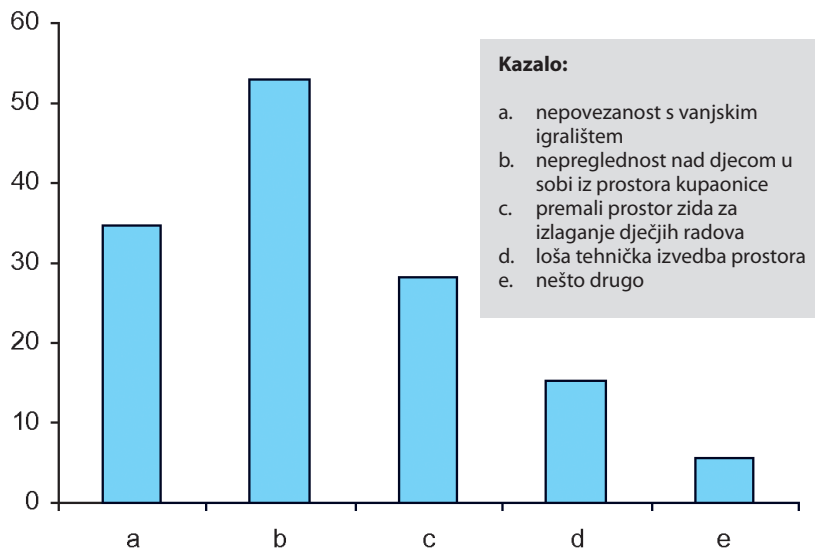
Iz grafičkog prikaza br. 1 može se primijetiti da djelatnici kao najveći nedostatak sobe dnevnog boravka vrtića navode ne-

Istraživanje

- **Anketa je tijekom lipnja 2006. provedena u 23 zagrebačka gradska vrtića.**
- **Anketu su ispunjavale ravnateljice, odgajatelj, članovi stručnih službi i tehničko osoblje.**
- **Pitanja postavljena u anketi obuhvatila su mišljenje djelatnika vrtića o primjerenosti i funkcionalnosti unutarnjeg i vanjskog prostora vrtića.**
- **Na pitanja iz ankete odgovorilo je 85 djelatnika vrtića.**

Grafički prikaz 1: najveći nedostatak sobe dnevnog boravka

preglednost nad djecom u sobi iz prostora kupaonice. Čest je slučaj da prostori sanitarija nemaju vizualni kontakt sa sobom dnevnog boravka, što je važan preduvjet sigurnosti djece, osobito u jaslicama. U nešto manjem postotku kao nedostatak je izdvojen i problem nepovezanosti sobe s vanjskim igralištem. Budući da je vrtić mjesto u kojem djeca imaju mnoge koristi od obogaćenog i poticajnog okruženja koje im nudi brojne mogućnosti za eksperimentiranje, istraživanje, provjeravanje spoznaja i razvoj' (Zini, 2005.), smatramo da je neophodno udovoljiti ovom zahtjevu kako bi se svaki prostor, a osobito vanjski, iskoristio za učenje djeteta u neposrednoj situaciji.

S obzirom na to da se prema starijim pravilnicima o gradnji vrtića planiraju prostori koji sasvim ne odgovaraju potrebama vrtića danas, pitali smo djelatnike kako procjenjuju namjensku iskorištenost planiranih dodatnih prostora vrtića (grafički prikaz br. 2).

Iz podataka je vidljivo da su prostori koji najčešće uopće ne postoje u dječjim vrti-

ćima soba za roditelje (86,4%) i garderoba za odgajatelje (55,9%). Najčešće se namjenski koriste dječje garderobe (91,5%) i hodnici (69,5%), a najmanje izolirana prostorija za smještaj oboljelog djeteta (15,5%) i, naravno, soba za roditelje (6,8%), budući da u najvećem broju slučajeva i ne postoji. Zanimljivo je navesti i da ispitanici procjenjuju da je vrlo važno u vrtiću imati dvoranu za tjelesne aktivnosti (93,2%) i knjižnicu (81,4%) koja ne postoji u vrtićima 43,1% ispitanika. Važno je da u današnje vrijeme, u kojem vrtić nadilazi funkciju isključivo odgojno-obrazovne ustanove te postaje svojevrsnim centrom za djecu i obitelj, svaki vrtić ima informacijsko-dokumentacijski centar u kojem dobro opremljena knjižnica treba zauzimati jedno od glavnih mjesta.

Velik broj ispitanika procjenjuje da je najmanje važno imati izoliranu prostoriju za smještaj oboljelog djeteta (51,7%), a podsjećamo da se ona i najmanje namjenski koristi u vrtiću. Ovaj je podatak logičan budući da prema društveno-humanističkoj filozofiji koju zastupamo izolacija bolesne djece nije odgovarajući postupak u odnosu na emocionalnu reakciju

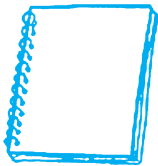
bolesnog djeteta. Smatramo da se za ovu namjenu može osigurati mjesto u okviru postojećih prostorija (soba zdravstvene voditeljice ili izdvojeni dio sobe dnevnog boravka), dok bi se ovaj prostor mogao iskoristiti za spremišta kojih u vrtiću kronično nedostaje.

Velik broj ispitanika (73,2%) navodi da djeci i osobama s posebnim potrebama nije omogućen primjeren pristup vrtiću, a 88,9% ispitanika navodi kako ne postoji niti adekvatan rukohvat uz rampu koji bi mogao potaknuti osobe i djecu s posebnim potrebama na samostalno kretanje. Napominjemo da prema Pravilniku o prostornim standardima, urbanističko tehničkim uvjetima i normativima za sprečavanje stvaranja arhitektonsko-urbanističkih barijera *'pristupi do javnih objekata moraju biti planirani, projektirani i izvedeni na način da mogu služiti potrebi (...) invalidskih kolica, dječjih kolica (...) u skladu s uvjetima koji su određeni ovim Pravilnikom.'* (čl. 2, str. 47)

K ad je u pitanju predviđena veličina prostora, djelatnici procjenjuju da su prostor za pohranu didaktike i materijala (52,6%), zatim soba za odgajatelje (40,7%) te spremište za opremu za boravak na zraku (32,2%) prostorije koje veličinom najmanje odgovaraju potrebama. Na pitanje koji prostor najviše nedostaje u vrtiću najčešći je odgovor bio da nedostaje spremišnih prostora. Spremišta koja u vrtiću nedostaju su ona za prostor opreme za boravak na zraku kao i za održavanje vanjskog prostora, zatim spremišta za didaktiku, arhivu vrtića, potom spremište za opremu za čišćenje, a nedostaje i prostor za namjensko odlaganje dječjih kolica kao i kolica za posluživanje hrane.

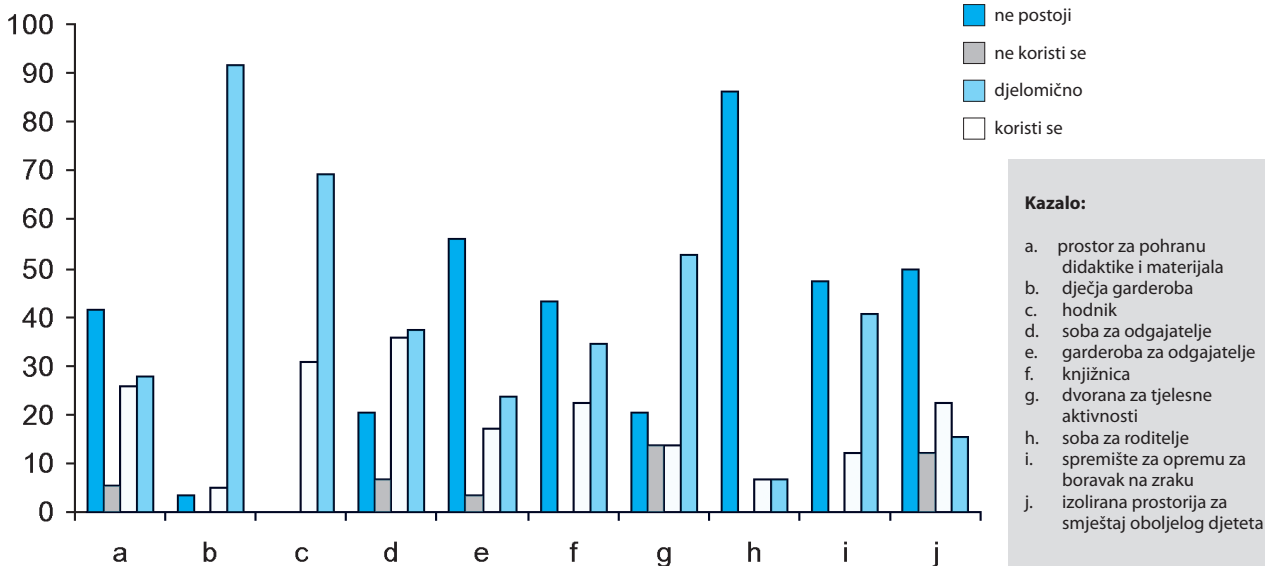
Opremljenost objekta

U odnosu na opremljenost objekta usmjerili smo se na procjenu kvalitete postoje-

pripremili smo i/ili preveli za vas

Grafički prikaz 2: namjenska (ne)iskorištenost dodatnih prostora u vrtiću

Kazalo:

- a. prostor za pohranu didaktike i materijala
- b. dječja garderoba
- c. hodnik
- d. soba za odgajatelje
- e. garderoba za odgajatelje
- f. knjižnica
- g. dvorana za tjelesne aktivnosti
- h. soba za roditelje
- i. spremište za opremu za boravak na zraku
- j. izolirana prostorija za smještaj oboljelog djeteta

ćih prostora, namještaja i materijala koji su korišteni u izradi. Prema procjenama ispitanika najveća odlika namještaja je prilagođenost uzrastu djeteta i njegova sigurnost. Najveći nedostatak namještaja je nemogućnost mijenjanja njegove namjene i kombiniranja u razne forme. Da bismo okruženje stavili u funkciju učenja djeteta, trebamo oformiti 'generičko okruženje koje može poprimati razne oblike i prilagođavati se raznim namjenama: poput računalnog hardvera koji može obavljati različite funkcije s obzirom na to koji je softver u njega instaliran' (Zini, 2005.). Na taj način prostor stavljamo u službu djetetova razvoja.

Pitali smo ispitanike i koliko procjenjuju da je važno u vanjskom prostoru imati elemente koji su planirani pravilnikom o gradnji no vrlo često izostavljeni tijekom izvedbe projekta. U nekim vrtićima nedostaje ograđeni dio dvorišta za djecu jasličke dobi (29% ispitanika), zatim spremište za boravak na zraku (27,5% ispitanika) i natkrivena terasa (26,3%). Posljednja dva elementa ispitanici nalaze vrlo važnim dijelom vanjskog prostora vrtića. Naime,

natkrivene terase su potrebne ukoliko odgajatelji žele tijekom lijepog vremena provesti dio aktivnosti s djecom na terasi, a usto sprječavaju izravan udar sunca i preveliko zagrijavanje prostorije u kojoj borave djeca.

U odnosu na kvalitetu i opremljenost vanjskog igrališta vrtića ispitanici procjenjuju da kvaliteta opreme vanjskog igrališta u najvećem dijelu (75,4%) ne zadovoljava potrebne uvjete. Smatraju da bi u svrhu opreme vanjskog igrališta najviše trebalo koristiti drvo (96,6%).

Koliko vrtić zadovoljava higijensko-zdravstvene standarde?

U odnosu na namjenu zbog koje odgajatelji koriste prostor sanitarnog čvora prema rangu izdvajamo: (1.) obavljanje nužde djece, (2.) presvlačenje, (3.) tuširanje a potom (4.) igre pijeskom i vodom. Najveći dio ispitanika procjenjuje da prostor sanitarnog čvora odgovara potrebama djece. Dio ispitanika navodi dodatne funkcije ovog prostora: spremište za potrošni materijal, spremište za garderobu odgajatelja i sred-

stava za boravak na zraku, spremište za didaktiku i prostor za likovne i istraživačke aktivnosti. Iz ovih odgovora je vidljivo da se radi nedostatka pojedinih spremišnih prostora učestalo rade improvizacije u prostoru koje onda otežavaju održavanje prostora sanitarija.

Djeci s posebnim potrebama još uvijek, bez obzira na cijeli niz dokumenata o njihovim pravima, najčešće nisu osigurani uvjeti za adekvatan boravak u vrtiću. Sanitarije u vrtiću u velikom dijelu (91,6%) ne sadrže WC namijenjen nepokretnoj djeci iako je već spomenutim *Pravilnikom* predviđeno da '(...) jednu jedinicu javnog invalidskog WC-a moraju imati (...) škole (...) kao i drugi objekti gdje je obavezno izvođenje 4 ili više WC jedinica' (čl. 32, str. 821). U vrtićima također nedostaje prostor sanitarija za posjetitelje vrtića. Prostori koje ispitanici drže vrlo važnima, izuzev WC-a namijenjenih nepokretnoj djeci, su stepenice do stolića za presvlačenje i prostor predviđen za odlaganje tuta.

(nastavak u sljedećem broju)